

after bleaching-studies by transmission electron microscopy and redox proteomix. *International Journal of Cosmetic*. 2018. Vol. 40. Pp. 536—548. DOI: 10.1111/ics.12495 (дата звернення: 07.09.2023).

4. Jeong M., Lee C., Jeong W., Kim S., Lee K. Significant damage of the skin and hair following hair bleaching. *The Journal of Dermatology*. 2010. Vol. 37. Is. 10. Pp. 882—887. DOI: 10.1111/j.1346-8138.2010.00916.x (дата звернення: 07.09.2023).

Документування випадків насильства щодо цивільного населення в умовах збройного конфлікту

Олена Бабкіна,

д-ка мед. наук, проф., Національний медичний університет імені О. О. Богомольця та Київське міське клінічне бюро судово-медичної експертизи, м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8120-6526>, e-mail: hpbsme@gmail.com

В Україні на законодавчому рівні розроблена та постійно вдосконалюється система заходів щодо запобігання, протидії та профілактики фізичного, психологічного й сексуального насильства. Для фіксування та документування факту насильства / травми та їхніх наслідків вельми важливим є залучення працівників усіх структур, зокрема судових експертів / медичних працівників / психологів. Своєчасні фіксування та документування фактів насильства у постраждалих цивільних осіб в умовах воєнного конфлікту із дотриманням їхніх прав і їхнім забезпеченням сприятимуть збиранню доказів злочину / насильства і, відповідно, розслідуванню кримінальних справ.

Ключові слова: збройний конфлікт; фізичне, психологічне й сексуальне насильство; ушкодження; фіксування й документування насильства.

Documenting Cases of Violence Against Civilian Population in Armed Conflict

Olena Babkina

In Ukraine, at the legislative level, a system of measures to suppress, counteracting and preventing physical, psychological and sexual violence has been developed and is constantly being improved. In order to record and document the fact of violence / trauma and their consequences, it is very important to involve employees of all structures, in particular forensic experts / medical professionals / psychologists. Timely recording and documentation of the facts of violence against civilian victims in conditions of a military conflict, with respect for their rights and their security, will contribute to collection of evidence of crime / violence and, accordingly, to investigation of criminal cases.

Keywords: armed conflict; physical, psychological and sexual violence; damage; capturing and documenting violence.

Станом на сьогодні в Україні в умовах міжнародного збройного конфлікту відзначається постійне зростання випадків фізичного, психологічного та сексуального насильства проти цивільного населення. Усі види насильства щодо цивільного населення під час збройного конфлікту є не лише кримінальним злочином, а й порушенням міжнародного гуманітарного права та прав людини. Тому доволі важливим аспектом є проведення своєчасного фіксування й документування всіх видів насильства із дотриманням прав постраждалих і їхнім забезпеченням.

В Україні, особливо в умовах міжнародного збройного конфлікту, спостерігається тенденція до орієнтування на європейські стандарти за багатьма питаннями, зокрема в галузі запобігання та протидії насильству й дотримання прав людини. На законодавчому рівні в Україні розроблено нормативні документи щодо запобігання та протидії насильству, захисту й дотримання прав людини; відбувається всебічна взаємодія між правоохоронними органами, медичними установами, судовими експертами й іншими службами для надання своєчасної повноцінної допомоги постраждалим особам у разі виявлення фактів насильства. Важливим і одним із головних аспектів у випадках насильства щодо цивільного населення під час збройних конфліктів є

право на звернення постраждалих осіб по допомогу до державних органів, правозахисних організацій, медичних працівників, психологів, міжнародних інституцій. Також одним із сучасних інструментів боротьби з насильством є Стамбульська конвенція, яку Україна ратифікувала 20.06.2022 р. [1—5].

Через збройний конфлікт фіксування фактів насильства й експертизи (судово-медичні, судово-психологічні тощо) неможливо здійснювати одразу після вчинення насильства: станом на сьогодні це можна зробити лише за деякий час після надання медичної допомоги, загоєння ушкоджень або навіть тоді, коли первинну картину ушкоджень уже змінено оперативним утручанням. Відповідно, експертизу проводять за даними медичної документації, тому кожний лікар має ретельно описувати всі наявні в постраждалій особі тілесні ушкодження, заповнюючи медичну карту амбулаторного або стаціонарного хворого. На жаль, в окремих випадках тілесних ушкоджень у постраждалих осіб або не зафіксовано зовсім, або їх фіксування є неповним, не відповідає загальноприйнятій схемі опису тілесних ушкоджень, що не дає змоги експертів дати відповіді на всі запитання правоохоронних органів, визначити локалізацію, механізм, давність виникнення ушкодження, взаєморозташування потерпілої особи та злочинця тощо. Тому обов'язковим під час звернення постраждалих осіб або їхніх законних представників по медичну допомогу є фіксування їхніх скарг медичними працівниками, збір анамнезу, проведення медичного огляду з фіксуванням і документуванням тілесних ушкоджень, оцінюванням стану постраждалої особи та (за потреби) надання медичної допомоги та призначення додаткових інструментально-лабораторних обстежень і заходів з метою запобігти наслідкам насильства. До того ж усім постраждалим особам завжди необхідно роз'яснити, що згадані вище кроки допоможуть зібрати докази злочину / насильства на той випадок, якщо постраждала особа змінить думку й наважиться повідомити про нього пізніше.

Співробітники всіх галузей, які надають допомогу постраждалим від насильства цивільним особам, мають проводити опитування, огляд, обстеження із дотриманням морально-етичних норм, ураховуючи можливі негативні ситуативні чинники, які можуть нагадати постраждалій особі про обставини вчинених проти неї насильницьких дій / травми. Необхідно виявляти чемність до постраждалої особи, коректно формулювати питання, намагатися створити довірливу обстановку з метою збору повної інформації про обставини насильства / травми. Слід пояснити постраждалій особі, що вся надана нею інформація конфіденційна й не буде розголошена іншим особам (оброблення персональних даних про постраждалу особу здійснюють працівники закладу охорони здоров'я із дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних» [6]).

У всіх випадках в обов'язковому порядку особу встановлюють найчастіше шляхом перевірки паспорта або іншого документа з фотографією, що його заміняє. У виняткових випадках можливе проведення огляду постраждалої особи без пред'явлення паспорта або документів, що його замінюють, після обов'язкового попереднього фотографування. Варто зауважити, що під час надання медичної / психологічної допомоги від постраждалої особи (для запобігання психологічній травматизації) також необхідно отримати добровільну й поінформовану згоду на опитування, огляд і проведення будь-якого обстеження або іншої процедури, лікування, профілактики; на фотографування ушкоджень під час огляду для документального підтвердження фактів; на відеознімання під час збору анамнезу й огляду із метою подальшого використання здобутих даних для проведення подальших слідчих дій.

Потрібно фіксувати в повному обсязі всі скарги постраждалої особи; у випадках імовірного сексуального насильства звернути увагу на наявність додаткових симптомів (кровотеча, виділення з піхви або заднього проходу, локалізація болю тощо). Під час збору анамнезу необхідно стежити за тим, як почувається постраждала особа. Слід пояснити, що вона має право зробити паузу й має право не відповідати на запитання, які викликають негативні емоції. Не варто випитувати силоміць будь-яку

інформацію про обставини справи. Розмовляти із постраждалою особою потрібно спокійним тоном голосу, навіть у разі, якщо вона нічого не відповідає.

Збираючи інформацію про обставини заподіяння насильства, необхідно зафіксувати інформацію про таке:

- місце (конкретну адресу або позначку на мапі), дату й час учинення (якщо відбувалося тривалий час, то зазначити всі дати та час);
- особу / осіб, які вчинили насильство (кількість; якщо відомо — прізвище, ім'я та по батькові; якщо були в уніформі, то в якій; мали при собі зброю або ні тощо);
- учинені проти постраждалої особи дії (погрози, залякування, побиття, обставини сексуального насильства та ін.) із конкретизацією особи / осіб (хто саме та які дії вчиняв: якими предметами наносили ушкодження, по яких ділянках тіла, скільки разів);
- те, чи втрачала постраждала особа свідомість (якщо так, то на який приблизно термін: секунди, хвилини, години);
- наявність у постраждалої особи блювоти, кровотечі тощо;
- звернення по медичну допомогу (до якого медичного закладу, яку саме медичну допомогу надано, чи має оригінали / копії медичної документації);
- звернення по психологічну допомогу (до якого закладу, яку саме допомогу надано, оригінали / копії документації);
- звернення до співробітників поліції або інших установ щодо фіксування цього факту;
- зміну / незміну одягу / взуття, у яких постраждала особа перебувала в момент заподіяння ушкоджень.

Огляд постраждалої особи слід проводити в комфортних умовах, за достатнього освітлення й комфортної температури повітря у приміщенні. Обов'язково потрібно задовольнити прохання постраждалої особи проводити огляд за зачинених / відчинених дверях (створити відчуття безпеки). За наявності пошкоджень або інших змін одягу / взуття постраждалої особи слід зазначити це та рекомендувати постраждалій особі зберегти одяг, скласти його до чистого пакета й передати правоохоронним органам для призначення та проведення судово-медичної і/або криміналістичної експертизи.

Огляд необхідно проводити за загальноприйнятою схемою, починаючи з дослідження загального соматичного стану. Потрібно ретельно оглянути всі частини тіла на предмет виявлення тілесних ушкоджень, які можуть бути наслідком насильства. Слід визначити характер, вид, локалізацію, кількість, морфологічні особливості тілесних ушкоджень (за наявності), зафіксувати всі наявні ушкодження (синці, садна, подряпини, крововиливи, рани, рубці тощо) у медичній документації (відповідно до загальної схеми опису); за потреби — провести дослідження в ультрафіолетових променях тощо.

Після проведення огляду всі відомості про постраждалу особу необхідно занести до медичної документації, належно її заповнюючи. Після надання постраждалій особі медичної допомоги, її (за потреби) необхідно скерувати до фахівця в галузі психічного здоров'я для проведення необхідних психотерапевтичних дій або медикаментозного лікування, а також надати рекомендації щодо отримання першої психологічної допомоги, необхідності звернутися з паспортом до територіального відділу поліції, районної прокуратури для отримання відповідної постанови / відповідного направлення на проходження судово-медичної експертизи з метою своєчасного документування та фіксування фактів заподіяння тілесних ушкоджень.

У низці нормативно-законодавчих актів України передбачено, що в разі порушення законних прав і інтересів громадян у випадках фізичного, сексуального, психологічного насильства відповідні державні, громадські або інші органи, підприємства, установи й організації, їхні посадові особи та громадяни зобов'язані вжити заходів щодо

поновлення порушених прав, захисту законних інтересів і відшкодування заподіяної шкоди (зокрема, із застосуванням міжнародних рекомендацій та норм міжнародного права). Своєчасне фіксування й документування фактів насильства, зокрема за участі судових експертів і медичних працівників, діагностика наслідків насильства / ушкоджень допоможуть зібрати докази злочину / насильства і, відповідно, сприятимуть розслідуванню кримінальних злочинів.

Перелік джерел посилання

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> (дата звернення: 10.08.2023).
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 10.08.2023).
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) від 11.05.2011 р. : ратифік. Законом України від 20.06.2022 р. № 2319-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 10.08.2023).
4. Возніцина К., Сіренко Т. Особливості роботи з пацієнтами, які пережили полон та тортури, сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом. Рекомендації для фахівців медичної сфери. Київ, 2023. 54 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Z3bvEsmOomg0YbWFTeQuj4004cvlV5-d/view> (дата звернення: 10.08.2023).
5. Бабкіна О. П., Ткачов А. С., Данильченко С. І. Правові та судово-медичні аспекти домашнього насильства в Україні. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2020. № 4 (26). Т. 5. С. 336—342. DOI: 10.26693/jmbs05.04.336 (дата звернення: 10.08.2023).
6. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 10.08.2023).

**До питання створення програмного забезпечення з визначення вартості
бурштину-сирцю з урахуванням його споживчих властивостей**

Петро Баранов,

д-р геол. наук, проф., Дніпропетровський НДЕКЦ МВС України, м. Дніпро, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3367-4277>,
e-mail: pn2dsbaranov@gmail.com

Володимир Коротасєв,

канд. юрид. наук, доц., Дніпропетровський НДЕКЦ МВС України, м. Дніпро, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0269-0389>

Олена Сливна,

канд. геол. наук, Дніпропетровський НДЕКЦ МВС України, м. Дніпро, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7063-1938>,
e-mail: e.slivna@gmail.com

Розглянуто алгоритм роботи програми Amber1 і можливість скласти альтернативні преїскуранти на бурштин-сирець на підставі наявного ринку виробів та формування банку даних. В основу розглянутої методики покладено сучасні дані реального ринку бурштину, оброблені за допомогою програмного забезпечення Amber1. Створений і постійно поповнюваний банк даних програми, а також декларативна мова програмування SQL забезпечують широкі можливості в експертній діяльності під час проведення гемологічних експертиз.

Ключові слова: експертна оцінка; бурштин; преїскурант; алгоритм формування; мови програмування; програмне забезпечення.